

๑๕๗

เพชรกลางไฟ

ว.วินิจฉัยกุล

เขียน

การอ่านคือรากฐานที่สำคัญ

คำนำสำนักพิมพ์

ประวัติศาสตร์มิได้เป็นเพียงเรื่องราวของอดีตที่หยุดนิ่ง อยู่บนหน้ากระดาษ หากเป็นดั่งสายน้ำที่ไหลผ่านกาลเวลา หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน เชื่อมโยงบ้านเมืองและยุคสมัยที่ผันผ่าน พร้อมพัดพาเรื่องราวหลากหลาย ความรัก ความสูญเสีย ความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนร่องรอยแห่งความทรงจำจากวันวาน มาสู่วันเวลาปัจจุบัน

ทุกเรื่องราวร้อยเรียงเข้ากันจนกลายมาเป็นนวนิยาย ชุด ‘สายธารแห่งกาลเวลา’ อันเป็นการนำผลงานทรงคุณค่า บอกเล่าถึงเรื่องราวของชีวิตที่หลากหลายผ่านสายธารแห่ง กาลเวลาได้อย่างงดงาม ผ่านปลายปากกาของ ว.วินิจฉัยกุล โดยในชุดประกอบไปด้วย *รัตนโกสินทร์, บุรพา, เพชรกลางไฟ, สองฝั่งคลอง, มาลัยสามชาย, รัตรีประดับดาว* และ *เทวพาคุผิน*

สำหรับ *เพชรกลางไฟ* เคยตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ในนิตยสาร สกุลไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๘ ก่อนจะรวมเล่มตีพิมพ์ครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ และตีพิมพ์ต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ โดยมีฉากหลัง อยู่ในช่วงต้นรัชกาลที่ ๖ นวนิยายเรื่องนี้จะพาเราย้อนกลับไปยัง ยุคสมัยหลังผลิตแผ่นดิน

‘หม่อมเจ้าอรุณศรี’ สตรีผู้สูงศักดิ์ยิ่งนัก แต่ชีวิตกลับต้อง พบเจอกับความเปลี่ยนแปลงจนแทบเอาตัวไม่รอด แม้แต่ชีวิต ก็เกือบจะต้องสูญเสียไป แต่ท่ามกลางไฟริษยาอาฆาต ไฟรัก อบอวนละอองอวลที่ต้องถูกกีดกันด้วยคำว่า ‘ชนชั้น’ เธอจะยังคง รักษาไว้ซึ่งเกียรติ เป็น ‘เพชร’ ที่เปล่งประกายงดงามอยู่ท่ามกลาง

‘ไฟ’ ได้หรือไม่

สำนักพิมพ์อรุณหวังเป็นอย่างยิ่งว่านวนิยายเรื่องนี้จะมอบ
ความเพลิดเพลินและจรรโลงใจแก่ผู้อ่านเหมือนเช่นที่เคยเป็น
เสมอมา ไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม

อรุณ

จากผู้เขียน

นวนิยาย ๗ เรื่องในชุดนี้ ได้รับการตีพิมพ์มาหลายครั้งแล้ว แต่ก็ยังเป็นที่ยกย่องให้พิมพ์ใหม่เมื่อของเดิมหมดไป จึงขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านมา ณ ที่นี้

บางคนอาจมีความคิดว่า อดีตเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่จบสิ้นไปแล้ว ไร้ความจำเป็นที่จะต้องสนใจยุคสมัยเก่า ๆ หรือชื่อบุคคลในเหตุการณ์เมื่อหลายร้อยปีก่อน เพราะมองไม่เห็นว่าการที่สิ่งเหล่านั้นจะมีประโยชน์อย่างไรกับชีวิตในปัจจุบัน

แต่ในความเป็นจริง อดีตไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นและจบลงอย่างเป็นเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว หากคือสายธารที่หล่อเลี้ยงชีวิตคน บอกให้รู้ว่าต้นน้ำมาจากไหน กระแสน้ำตรงหน้าที่เราล่องเรืออยู่คืออะไร และปลายน้ำจะนำเราไปสู่ทิศทางใด หากเราไม่เคยรับรู้เส้นทางที่ผ่านมา ไม่เคยเข้าใจว่าบรรพบุรุษผ่านพ้นอุปสรรคหรือแก้ปัญหาอย่างไร เราย่อมยากที่จะวางแผนล่องนาวาชีวิตไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง โดยไม่ซ้ารอยความผิดพลาดเดิม และเดินตามความถูกต้องเหมาะสมที่บุคคลในอดีตเคยประสบมาแล้ว อดีตของไทยจึงเป็นเรื่องที่คนไทยทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนสมควรอย่างยิ่งที่จะได้เรียนรู้และทำความเข้าใจ

อย่างไรก็ตาม อดีตในรูปของตำราวิชาการทางประวัติศาสตร์ มักถูกมองว่าเป็น ‘ยาขมหม้อใหญ่’ ที่กลืนยากและน่าเบื่อหน่าย นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนอยากถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตในรูปของนวนิยายมากกว่าตำรา

หน้าที่ของนวนิยายเหล่านี้ ไม่ใช่การบิดเบือนข้อเท็จจริง

แต่คือการนำ ‘รสชาติแห่งความบันเทิง’ เข้าไปผสมผสาน เพื่อสกัดความขมของตำรา ให้กลายเป็นอาหารที่เสพง่าย เข้าถึงความรู้สึกและรสนิยมของคนอ่าน

นวนิยายจึงสามารถมอบยาที่ผ่านรสชาติให้กลืนง่ายลง นั่นคือ การสร้างชีวิตให้ประวัติศาสตร์ เพิ่มพฤติกรรมมนุษย์ ให้กลายเป็นผู้มีเลือดเนื้อ มีความรู้สึก มีความขัดแย้ง และมีเหตุผลในการตัดสินใจ จำลองโลกในอดีต ทำให้ผู้อ่านได้ ‘สัมผัส’ บรรยากาศ วิถีชีวิต และความคิดของผู้คนในยุคสมัยนั้น ได้อย่างสมจริง

ที่สำคัญคือส่งต่อสัจธรรมและข้อคิด ผ่านการเรียนรู้วิธีการก้าวผ่านวิกฤตของผู้คนในอดีต เพื่อให้เรานำมาปรับใช้กับชีวิตในปัจจุบัน

ผู้เขียนถือเป็นความตั้งใจที่อยากจะเชิญชวนให้ทุกคนได้ก้าวถอยหลังกลับไปมองเส้นทางที่เราเคยเดินร่วมกันมา ผ่านเรื่องราวที่มีทั้งความสุข ความทุกข์ รอยยิ้ม และน้ำตา จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือชุดนี้จะไม่ได้มอบเพียงความบันเทิงใจเมื่อยามอ่าน แต่จะช่วยจุดประกายความเข้าใจ และทำให้เราทุกคนหันกลับมามอง ‘อดีตของไทย’ ด้วยสายตาและหัวใจที่เปิดกว้างยิ่งกว่าที่เคย

ว.วินิจฉัยกุล

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หม่อมเจ้าหญิงอุรวิศรทรงยืนอยู่บนระเบียงชั้นบน ใต้หลังคา
เรือนหลังคาปั้นหยาทาสีเขียวหม่น อันเป็นเรือนที่พำนักทรงอยู่มา
ตั้งแต่ประสูติจนบัดนี้

ไม่มีใครเรียกเรือนหลังนี้ว่าตำหนัก แม้มีหม่อมเจ้าทั้งชาย
และหญิงทรงพำนักอยู่ เพราะถือว่าเจ้าของเรือนตัวจริงเป็นเพียง
หม่อมเล็กๆ คนหนึ่งของเสด็จในกรมเจ้าของวัง ส่วนที่เรียกว่า
ตำหนักมีเพียงแห่งเดียวคือตึกใหญ่สองชั้นแบบฝรั่ง ทาสีขาว
มีหน้าต่างไม้บานเกล็ดทั้งชั้นบนและล่าง มองเห็นหลังคา
มุงกระเบื้องว่าวได้รำไรเมื่อมองลอดหมู่ไม้ไปจากเรือนปั้นหยา
สีเขียวหลังนี้ เพราะตึกหลังนั้นเป็นที่ประทับของเสด็จในกรม
เจ้าของวัง หม่อมใหญ่ของท่านและโอรสธิดาที่เกิดจากหม่อม

แดดอ่อนยามเช้าส่องลอดใบมะขามใหญ่ข้างเรือนทาบเป็น

เงาเรื่อง ๆ ลงบนเกศาดำขลับ หวีเสยเรียงด้วยซี่ผึ้ง ตลอดจน
ทาบส่วนหนึ่งของปรางเหลือนวลสะอาดตา

ดวงพักตร์ของท่านหญิงขริม ระคนด้วยหม่นหมอง พระทัย
ลอยจนไม่รู้สึกองศ์ แม้ได้ยินเสียงเรียกเมื่อประตูของห้องด้านใน
เปิดออก

“หญิง ยังไม่กลับเข้าห้องอีกหรือลูก”

ไม่ต้องหันไป ท่านหญิงก็ทรงทราบว่าใคร รอจนผู้พูด
ซึ่งเป็นหญิงสาวใหญ่ร่างอ้วนแอ่นอรรชรเดินเข้ามาใกล้ ๆ จึงทรง
ตอบเนือย ๆ

“หญิงไม่ชอบไปนั่งอุดอู้อยู่ในห้อง อยู่ที่ระเบียงรับลม
สบายกว่า”

“งั้นก็แล้วไปเถอะ กระเถิบมาให้พ้นแดดสักหน่อยปะไร”

ระเบียงตรงนี้ไม่ร้อนเพราะมีร่มเงามะขาม และก็ยังเข้า
อยู่มาก ท่านหญิงจึงทรงเฉยเสีย ไม่ขยับตามคำพูดของหม่อมแม่
ส่วนคนพูดเมื่อพูดแล้วก็ไม่ใส่ใจว่าคนฟังจะทำตามหรือไม่ ถอยไป
อยู่ในเงาร่มของระเบียง ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องโล่ง ๆ ตรงมุมบ้าน
ชั้นบน มีผนังด้านในเพียงสองด้าน เพื่อมิให้แดดได้ต้องผิวพรรณ
ซึ่งผ่องเป็นน้ำเป็นนวลไม่แพ้สาว ๆ ปากก็พูดต่อไปด้วยเรื่องอื่น
ที่ตัวเองสนใจอยู่

“สาย ๆ แม่จะไปบ้านตาเสียหน่อย คงไม่มีใครมาหาหรอก
วันนี้ หญิงอยู่กับแม่ผินนะลูก”

“แม่จะไปบ้านตาทำไมจ๊ะ” ท่านหญิงถามเนือย ๆ “จะเหมาะ
หรือ เรากำลังไวทุกข์ บ้านนั้นก็ครึกครื้น มีแต่มโหรีปี่พาทย์
เดี่ยวคนในวังรู้เข้าจะค่อนข้างอดเอาได้”

“แหม! ถ้าคนมันจะหาเรื่องว่าละก็ นั่งอยู่เฉย ๆ มันก็ว่าได้”

ฝ่ายถูกแย้งแย้งกลับทันควัน “วันนี้เขาไหว้ครู ทำบุญเลี้ยงพระเพล แม่ก็เลยต้องไป ไม่งั้นยายจะว่าเอาได้”

ท่านหญิงทรงชำเลื่องมองหม่อมแม่ แม้ว่าอยู่ในช่วงไว้ทุกข์ หม่อมผู้มีนามไพเราะว่า ‘สลุย’ ก็ยังเปล่งปลั่งไร้ร่องรอยทุกข์ตรม จนธิดาอดแปลกพระทัยไม่ได้ ว่าหม่อมแม่ไม่เศร้าโศกบ้างหรือ ที่ต้องสูญเสียครั้งใหญ่จากเสด็จพ่อสิ้นพระชนม์ คนทั้งวังก็รู้กันว่า หม่อมแม่เป็นหม่อมคนโปรดของเสด็จในกรม เมื่อมีหม่อมสลุย เมื่อยี่สิบปีก่อนแล้ว เสด็จในกรมก็มีได้มีหม่อมอื่นๆ ต่อมาอีกเลย

จะว่าไป เสด็จพ่อของท่านหญิงทรงเป็นเจ้านายที่ต่างจาก เจ้านายพระองค์อื่นๆ โดยมาก ตรงที่ทรงมีหม่อมจำนวนน้อยมาก นอกจากหม่อมตัวผู้เป็นหม่อมใหญ่ มีโอรสหนึ่งและธิดาอีกสององค์ด้วยกัน ก็มีเพียงหม่อมเรียม ซึ่งมีหม่อมเจ้าเมราเป็นธิดาองค์เดียว พำนักอยู่ในเรือนไทยฝากระดานใต้ถุนสูงห่างจาก เรือนปั้นหยาสี่ซีกไปทางอีกฟากหนึ่งของวัง หม่อมอีกคนหนึ่ง หม่อมพิณซึ่งไม่มีหม่อมเจ้า และออกจากวังไปตั้งแต่สาว ๆ คนในวังไม่มีใครจะพูดถึงนัก คงเปรยๆ แว่กันมานานๆ ครั้งว่า

“แม่พิณไม่รักดี เลี้ยงไม่เชื่อง”

จากนั้นก็คือหม่อมสลุย หม่อมคนสุดท้าย ซึ่งมีโอรสธิดาสององค์ หม่อมเจ้าวิสุกรรมและหม่อมเจ้าหญิงอุรวดี เสด็จในกรมประทานบ้านทันสมัยเป็นเรือนไม้สักสองชั้นรูปสี่เหลี่ยม หลังคาปั้นหยามุขกระเบื้อง คุสวยงาม ภูมิฐาน บริเวณรอบบ้าน ร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ พื้นดินปิดกวาดสะอาดสะอาด ไม่มีหญ้าหรือใบไม้แห้งร่วงหล่น มีทางเดินเล็กๆ เกิดจากคนเดินเหยียบย่ำ เป็นประจำจนเป็นพื้นแข็งเรียบ ทอดจากบ้านหลังนี้ลดเลี้ยวไปใต้หมู่ไม้ ไปจนถึงด้านหลังตำหนักใหญ่สีขาว เป็นเส้นทาง

ที่หม่อมสลุยและโอรสธิดาใช้เป็นประจำเมื่อไปเข้าเฝ้าเสด็จ
ในกรม

บัดนี้ เส้นทางเล็ก ๆ นั้นดูรกร้างว่างเปล่าน่าใจหาย เพราะ
ไม่มีใครใช้อีกแล้ว หม่อมเจ้าหญิงอุรวศีเหม่อทอดพระเนตร
ทางนั้นอยู่ยอใจ ก่อนปรารภขึ้นมาลอยๆ

“สิ้นเสด็จพ่อ แม่กับหญิงคงไม่ได้ใช้ทางเดินเส้นนี้อีกแล้ว”

“อย่าว่าแต่ทางเดินเลย แม้แต่พื้นที่วัง เราก็คงเหยียบ
เข้าไปไม่ได้อีก” หม่อมสลุยตอบ เสียงหัวขึ้นเล็กน้อย
“หม่อมใหญ่จะกั้นกำแพงอยู่วันนี้พรุ่งนี้ เห็นส่งคนมาวัดที่แล้วนี่”

“กำแพงอะไรจ๊ะ แม่”

“กำแพงกันวังนะสิ จะอะไรเสียอีก พวกเขาก็อยู่ส่วน
ของเขาในวัง แม่ ลูก ก็กระเด็นออกมาอยู่นอกวัง ก็ยังดีที่
เสด็จพ่อของหญิงทรงทำพินัยกรรมไว้ เราจึงได้ที่ดินกับบ้านนี้
ไม่งั้นแม่ก็ต้องหอบหญิงชมซานกลับไปอยู่บ้านตายาย”

อาการมินซิมของอุรวศีค่อยเปลี่ยนเป็นตื่นตัวขึ้นเล็กน้อย

“ป่าเรียมกับพี่หญิงเมละจ๊ะ โดนกันออกไปอยู่นอกวัง
เหมือนเราหรือเปล่า”

“ก็น่าจะเหมือนกันละมัง ถ้าหญิงไปหาท่านหญิงเมก็ลอง
ถามเธอดูสิ แต่บรรดาเจ้าพี่บนตำหนักใหญ่นั้นไม่ต้องพูดละนะ
มรดกพสกนิกรตกเป็นของท่านหมด แต่ทุกองค์คงอยากอยู่ใน
วังหลวงมากกว่า ไม่กลับออกมาหรอก อยู่ฝ่ายในโน่นสบาย
จะตาย”

หม่อมเจ้าอุรวศีสายเคียร์น้อยๆ อย่างไม่เห็นด้วย

“อยู่ในพระบรมมหาราชวัง หญิงไม่เห็นสบายตรงไหน
น่าเบื่อจะตายนะไม่ว่า ถูกเสด็จป้ากริ้วแหวๆ อยู่ทุกวัน ค่อยยังชั่ว

หน้อยที่หญิงไม่ต้องเข้าไปที่นั่นอย่างพวกเจ้าพี่”

หม่อมสลุยทำหน้าที่ไม่เห็นด้วย แย้งว่า

“อยู่ในโน้นนี่คือออก ชำน้ำคนหลวงคึกคักอยู่ทุกตำหนัก ไม่เจียบเหงาเหมือนที่นี่”

“ไม่ดีหรอกจะ แผ่นดินนี้ไม่เหมือนแผ่นดินก่อน พระเจ้าอยู่หัว ท่านไม่ทรงมีฝ่ายใน ก็เลยไม่คึกคัก ตอนนี้นำหนักก็ปิดไปหลาย ตำหนักแล้ว เจ้านายท่านทรงย้ายออกไปอยู่วังข้างนอกกัน เจ้าจอมก็ไปเหมือนกัน หญิงเข้าไปครั้งก่อน เจ้าพี่ยังทรงบ่น เลยว่าอยากออกมาข้างนอก”

“เจ้าพี่องค์ไหน”

“เจ้าพี่เล็ก”

“ท่านก็บ่นไปยั้งนั้นละ ยังไงข้างในก็ยังมีคนอีกมากมาย หญิงจะได้มีเพื่อนฝูงอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ที่นี้เมื่อไม่มีเสด็จพ่อ แล้ว มีหน้าซ้ำแม่กระเด็นออกมานอกวัง หญิงก็โหมเหวี่ยงใครอีก”

อูรวศรีแย้มสรวล ทำให้ดวงพักตร์ที่นิ่งเหมือนรูปสลักแจ่มใส ขึ้นทันตาเห็น

“หญิงก็เหลือแม่ไฉ่ละจ๊ะ กับพี่ชายอีกองค์”

“พี่ชายของหญิง มีก็เหมือนไม่มี อยู่ถึงเมืองฝรั่งมั่งค่า ลูกผู้ชายนะ หญิงเอ๊ย แม่จะบอกให้ พอโตเป็นหนุ่มก็ไม่เคยอยู่ ติดบ้าน ถ้าไม่ทำงานก็ไปสมาคมกับเพื่อนฝูง หญิงอย่าคิดว่า จะเล่นกับเจ้าพี่ได้เหมือนตอนเด็กๆ หญิงจะเหงา”

“เหงาขึ้นมาหญิงก็ไปหาพี่หญิงเมได้” อีกฝ่ายทรงเถียง เหมือนเด็ก ๆ ที่ไม่ยอมแพ้ผู้ใหญ่

“ท่านหญิงเมนะรี มีปากก็เหมือนไม่มี หญิงจะไปทำอะไร พุดอยู่ฝ่ายเดียวคงสนุกหรอกนะ”

“ถึงเธอไม่ค่อยจะช่างพูด แต่เธอก็ใจดี ถักลูกไม้สวย เย็บผ้าก็เก่ง ขนผมฝรั่งจะดีจึ้นเธอก็ทำได้ อร่อยกว่าเขาชายเสียอีก”

“วู้ย! เลิกเถียงแม่เสียที เชื้อแม่เถอะ เข้าวังนะดีกว่า หลายเท่า ใครๆ เขาก็อยากเข้า เสด็จพระองค์หญิงก็ทรงอยากได้ หญิงไปอยู่ด้วย ถ้าไม่ติดว่าเสด็จพ่อขอตัวหญิงเอาไว้ หญิงคงไปเป็นชาววังเหมือนเจ้าพี่เสียหลายปีแล้ว”

เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่พูดกันครั้งแรก แต่พูดกันมาหลายครั้ง ระหว่างแม่ลูก นับแต่เสด็จในกรมสิ้นพระชนม์ ดูเหมือนว่า หม่อมแม่จะย่ำซ้ำซากทั้งทางตรงทางอ้อม ให้ท่านหญิงทรงย้ายออกจากวังที่ทรงอยู่มาแต่เกิดไปอยู่ในตำหนักของเสด็จป้าในเขตพระราชฐานฝ่ายใน ไม่ยอมฟังเลยว่าอรรทศียีนกรานปฎิเสธอยู่ ทุกครั้งที่เปิดประเด็นเรื่องนี้กันขึ้นมา

คราวนี้ก็เช่นกัน ท่านหญิงเป็นฝ่ายทรงตัดบทอย่างทุกราบ “แม่จะไปบ้านตาไม่ใช่หรือ ไปเตรียมตัวเถอะจะ หญิงขอนั่งตงนี่อีกสักครู่ พอร้อนก็จะกลับเข้าข้างใน”

เมื่อทรงชี้ทางให้ หม่อมสลุยก็เลยลืมเรื่องที่พูดกันอยู่ กระวีกระวาดกลับเข้าไปในห้อง ทิ้งธิดาให้ประทับนั่งขริบอยู่ องค์เดียวเช่นในตอนแรก

หม่อมเจ้าอรรทศิทรงเพ่งมองหลังคาตึกสีขาวที่เห็นไกลๆ พันหนุ่ไม้อีกครั้ง น้ำพระเนตรเอ่อขึ้นมาอีก เมื่อนึกถึงเจ้าของผู้บัดนี้เสด็จสู่ชั้นฟ้าสวรรคาลัยแล้ว

ตั้งแต่จำความได้ บุรุษร่างผอมบาง ผมตัดสั้น ดำแซม สีขาวประปราย เป็นเหมือนเทพเจ้าที่ทรงเคารพบูชา มิใช่เทพเจ้าที่นำเกรงขามอย่างบรรดารูปหล่อโลหะเทพเจ้าอีกหลายองค์

ที่ประดิษฐานอยู่ในห้องพระบนตำหนัก แต่เป็นเทพที่พระทัยดี
เอื้ออำนวยพรให้เสมอทั้งที่ท่านหญิงไม่ได้ทรงขอ จนคนในวัง
ค่อนข้างอดกันตามประสาชาววังช่างนินทา

“ก็อย่างว่าละ เสด็จท่านไม่มีลูกเล็กๆ มาหลายปี พอมี
ก็เลยโปรดเอามาก”

ข้อพิสูจน์เห็นได้จากเสด็จในกรมทรงส่งหม่อมเจ้าวิสุกรรม
ไปศึกษาต่อที่ยุโรปเช่นเดียวกับหม่อมเจ้าอรุณพระโอรสองค์ใหญ่
ที่ประสูติจากหม่อมต่วน แม้ว่าเป็นทุนเล่าเรียนหลวง แต่ท่าน
ก็ทรงสมทบเงินส่วนพระองค์ไปด้วย เสด็จในกรมโปรดให้พระโอรส
มีวิชาความรู้ทันสมัยจากตะวันตกมาตั้งแต่เด็ก เพื่อจะไปศึกษาต่อ
ในยุโรปเมื่อเจริญพระชันษาขึ้น ท่านชายทั้งสององค์จึงมีครูฝรั่ง
มาถวายพระอักษรตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ส่วนบรรดาพระธิดา มีอรรค์
องค์เดียวที่มีโอกาสเล่าเรียนเขียนอ่านมากกว่าเจ้าพี่ เพราะอยู่
ใกล้ชิดเสด็จพ่อมากกว่าองค์อื่นๆ

เจ้าพี่หญิงทุกองค์เสด็จเข้าไปอยู่ในวังหลวงตั้งแต่
ทรงพระเยาว์ มีหม่อมเจ้าเมราเท่านั้นที่เสด็จกลับออกมาอยู่กับ
หม่อมแม่เมื่อสัก ๓ ปีก่อน เจ้าพี่องค์ใหญ่เสกสมรสไปแล้ว
เหลืออีกสามองค์ยังอยู่ในพระราชฐานชั้นในกับเสด็จพระองค์หญิง
ผู้เป็นพระเชษฐภคินีร่วมเจ้าจอมมารดา กับเสด็จในกรม

ส่วนอรรค์ไม่ถูกส่งเข้าวังหลวง เพราะเสด็จในกรมทูลเสด็จ
พระองค์หญิงว่า

“ชายไม่มีลูกเล็กๆ ไว้เล่นนานแล้ว ทูลขอลูกคนนี้ไว้สักคน”

ตอนเล็กๆ แม่ผินพี่เลี้ยงเคยเล่าด้วยความเอ็นดูว่า อรรค์
เป็นเด็กผิวขาวเหลืองผุดผ่อง ปากนิดจมูกหนอยเหมือนตุ๊กตา
ชาววัง เลี้ยงง่ายไม่โยเย ไม่กลัวคน พอคลานได้ก็คลานขึ้น

พระเพลาเสด็จพ่อ ชอบทอดพระศอไว้นั่น จนเสด็จในกรม
ต้องทรงอุ้มไว้ตลอด ไม่กล้าวาง

“พอวางก็ร้องให้อุ้ม เสด็จก็ต้องทรงอุ้มอยู่เรื่อย เสด็จ
ไปไหนก็ต้องอุ้มท่านหญิงไปด้วย แม้แต่เวลาแขกหรือมาเฝ้า
ท่านก็อุ้มท่านหญิงออกไปบ่อยๆ ตรัสว่า ‘ลูกเขาคิดฉัน’
จนท่านบนตำหนักค่อนข้างเอาว่า ‘ไม่ใช่ลูกติดพ่อหรือ พ่อต่างหาก
ติดลูก’ ”

‘ท่านบนตำหนัก’ เป็นคำที่บิรवारในวังหมายถึงหม่อมต่วน
ชายาเอก ไม่มีใครกล้าเรียกชื่อของท่านออกมาตรงๆ แม้แต่
ท่านหญิงอุรวิเองก็ไม่อยู่ในฐานะจะทรงเรียกได้ แม้ว่าทรงเป็น
เจ้าและหม่อมต่วนเป็นสามัญชน ทั้งนี้เพราะหม่อมต่วนมิใช่
คนธรรมดา แต่เป็นลูกสาวของขุนนางใหญ่โตระดับเจ้าพระยา
เธอมีงศ์ด้วยทรัพย์สินและบิรवार บิรवारในวังนี้มากกว่าครึ่ง
ก็เป็นคนของหม่อมต่วนมาตั้งแต่อยู่บ้านเดิม

ดวงหน้าหม่อมต่วนเลื่อนเข้ามาแทนที่เสด็จพ่อ

สตรีร่างอ้วน เตี้ย ลำคอใหญ่เช่นเดียวกับลำแขน
เรื่อยลงมาถึงมืออวบอูม ผิวดำแดงค่อนข้างหยาบ มีจุดกระสีเข้ม
ประปราย เห็นได้ชัดเพราะหม่อมต่วนห่มผ้าแถบผืนเดียวเวลา
อยู่ในวัง ต่อเมื่อออกไปข้างนอกจึงจะสวมเสื้อลูกไม้ขาวแขนยาว
สะพายแพร ดวงหน้าบึ้งตึงเหมือนเกิดมาไม่เคยรู้จักว่ารอยยิ้ม
เป็นอย่างไร

เมื่อได้ริมฝีปากหนามิรย่น้ำมากจับจนแดงเข้มเผยอขึ้น
จนเห็นฟันที่บรรจงสีไว้ดำเป็นมันลับ คนที่เห็นก็เย็นสันหลัง
ได้แล้ว เพราะนั่นหมายความว่าถึงเวลาหม่อมต่วนจะเหน็บแนม
ดูว่าใครรักคนตรงหน้า จนอีกฝ่ายน้ำตาาร่วง น้ำตาไหล ไม่เคย

ที่จะมีคำพูดดี ๆ ออกมา แม้แต่กับโอรสธิดาทั้งห้า อย่างดีที่สุดก็คือพูดด้วยสัน ๆ ตามฐานะที่มี

หม่อมถ้วนไม่ใคร่จะมีโอกาสเช่นนั้นกับอูรวศรี เพราะท่านหญิงอยู่ใกล้ ๆ เสด็จพ่อตลอดเวลา องค์เจ้าของวังเป็นบุคคลเดียวในวังที่หม่อมถ้วนพูดจาด้วยน้ำเสียงเย็น ๆ เวลาอยู่ต่อเบื้องพระพักตร์ หม่อมถ้วนไม่เคยขึ้นเสียงอย่างแสดงกับคนอื่น ๆ

แต่หม่อมถ้วนก็ไม่วายส่งสายตาแข็งกร้าวเย็นขามาให้พระธิดาองค์สุดท้ายของเสด็จในกรมเป็นประจำ

อูรวศรีทรงรู้สึกว้าหม่อมถ้วนไม่ชอบเด็ก แม้แต่โอรสธิดาเธอก็ไม่สนิทสนมด้วย ข้อนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เธอส่งท่านหญิงทุกองค์เข้าวังไปตั้งแต่ยังเล็ก บางครั้งเจ้าพี่หญิงเหล่านี้กลับมาเยี่ยมบ้าน แม่ลูกก็นั่งกันห่าง ๆ เหมือนเป็นแขกหรือมาเยี่ยมเยียน ไม่เคยพูดคุยกันนอกจากจำเป็น

ผิดกับเสด็จพ่อ ท่านพระทัยดีและทรงรักโอรสธิดาทุกองค์ เมื่อเจ้าพี่ทั้งหลายเสด็จกลับมาเยี่ยมวัง เสด็จพ่อจะดีพระทัยเป็นพิเศษ ทรงจัดโต๊ะอาหารแบบฝรั่งให้เสวยกันพร้อมหน้า หรือไม่กี่เสด็จรถม้าออกไปข้างนอก พาหม่อมเจ้าหญิงทุกองค์ตามเสด็จไปด้วย ถ้าหม่อมถ้วนไม่ไปร่วมวงด้วย ทุกองค์จะเบิกบานกันมาก แต่เมื่อใดหม่อมถ้วนไปด้วย รถม้าก็จะเงียบกริบแทบว่าจะได้ยินเสียงหายใจ

แดดเริ่มแรงขึ้น จนรู้สึกล้าแสงอบอุ่นสัมผัสพระเศียรและวงพักตร์ เหมือนมืออุ่น ๆ ลูบไล้อย่างเมตตา เรียกความทรงจำกลับมาอีกครั้ง จนลำพระศอตบตันปวดร้าว

ไม่นานเลย เหมือนเพิ่งผ่านไป แต่ไม่กี่วัน ยังจำได้ถึงทุกเช้าที่เสด็จผ่านทางเล็ก ๆ ตรงไปที่ตำหนัก

ตามระเบียบที่หม่อมต่วนวางไว้ บรืวารทุกคนต้องขึ้นทางบันไดหลัง ห้ามขึ้นบันไดหน้า แม้แต่หม่อมเรียมและหม่อมส่วยก็ไม่อยู่ในข้อยกเว้น แต่ท่านหญิงเป็นพระธิดาเสด็จในกรม จึงไม่ทรงอยู่ในกฎเกณฑ์นี้

ทุกครั้ง ทรงอ้อมไปขึ้นบันไดหน้า เพื่อจะตรงเข้าไปที่ห้องทรงพระอักษรของเสด็จพ่อทางปีกซ้ายของตำหนัก เสร็จงานแล้วก็กลับ ไม่เคยแวะเวียนไปห้องอื่น เพราะบารมีไพศาลของหม่อมต่วนแผ่กระจายอยู่ทุกซอกมุม

หน้าที่ของท่านหญิงคือเสมียน คอยจดเรื่องราวต่าง ๆ จัดเก็บหนังสือและกระดาษเอกสารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยหรืองานอื่นแล้วแต่เสด็จพ่อจะทรงสั่ง รวมทั้งปิดฝุ่นกวาดเช็ดดูห้องด้วยตัวเอง เสด็จในกรมไม่ไว้วางใจผู้อื่นให้เข้าไปในห้องทรงพระอักษร

บัดนี้ ห้องทรงพระอักษรของเสด็จพ่อปิดตาย ไม่มีใครย่างกรายเข้าไป หม่อมต่วนไม่เคยสนใจหนังสือหนังสือหา เพราะตัวเองก็แค่พออ่านออก แต่เขียนไม่ได้ จึงไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้

‘เสด็จพ่อคงไม่โปรดให้ห้องทรงพระอักษรของท่านมีฝุ่นท่วมนั่น ๆ ฉันจะต้องไปปิดกวาดให้เรียบร้อย’

เร็วเท่าความคิด ท่านหญิงทรงหันกลับจากระเบียง เสด็จเข้าไปในห้อง เรียกเด็กสาวหน้าตาหมัดจดที่นั่งแอบรอรับใช้อยู่ข้างประตู

“จัน ไปดูที่ตำหนักชี่ ท่านบนตำหนักออกไปหรือยัง ถ้าไปแล้วให้รีบกลับมาบอก หาผ้าถูเรือน ไม้กวาด ถังน้ำเตรียมไว้ให้พร้อม หิวตามฉันไป”

ทุกวันพระ กิจวัตรประจำของหม่อมถ้วนคือนั่งรถม้าออกจากวัง เพื่อไปฟังเทศน์ที่วัดบวรนิเวศ อยู่จนถวายภัตตาหารเพล จากนั้น ก็ลงเรือข้ามฟากไปฝั่งธนฯ ตรงไปที่วัดซึ่งเจ้าคุณพ่อของเธอสร้างไว้ เพื่อจะถืออุโบสถศีล ค้างที่นั่นหนึ่งคืน กลับมาถึงวังในวันรุ่งขึ้น

วันพระจึงเป็นวันที่บิรवारในวังผ่อนคลายเป็นพิเศษ สาว ๆ อย่างจะออกไปไหนก็ไปตามสบาย ส่วนคนแก่จับกลุ่ม เล่นไพ่กันได้ไม่มีใครห้าม บนตําหนักก็จะปลอดคน เพราะเมื่อ หม่อมถ้วนไม่อยู่ก็ไม่มีใครย่างเหยียบขึ้นไป

บานประตูหน้าต่างชั้นล่างของตําหนักปิดสนิท เหมือน อย่างเป็นอยู่ประจำ เพราะหม่อมถ้วนใช้เวลาอยู่ข้างบนเป็น ส่วนใหญ่ บานประตูด้านหน้าปิดไว้เฉย ๆ ไม่ได้ลงกลอน ภายใน มีดครั้น มีกลิ่นอับอยู่ทั่วไป

อุรวศีเสด็จผ่านห้องโถงด้านหน้าที่มีบันไดโค้งขึ้นสู่ชั้นบน ไปยังห้องด้านซ้ายมือ ห้องทรงพระอักษรเป็นห้องที่ทรงเห็นว่า น่าสบายที่สุดในตําหนัก ผนังฉาบสีฟ้าหม่น ด้านหนึ่งมีตู้ไม้ดำ บานกระฉากขนาดใหญ่ตั้งเรียงกันหลายตู้จนชิดผนัง ภายใน มีหนังสือเรียงรายเป็นระเบียบ หน้าต่างบานใหญ่ยาวสองบาน ทางทิศใต้ช่วยให้ห้องนั้นรับลมโกรกสบายในยามบ่ายถึงเย็น แสงสว่างจากภายนอกมิได้เจิดจ้าจนแสบตา เพราะกรองแสงด้วย กิ่งก้ามปูใหญ่โกล้หน้าต่าง เห็นดอกเป็นปุยสีชมพูสวยขึ้นตา อยู่ท่ามกลางใบเล็กละเอียด

ริมหน้าต่างแห่งนี้เป็นมุมพักผ่อนของเสด็จพ่อ มีเก้าอี้นอน แบบฝรั่งตัวยาวที่ทรงเรียกว่า ‘โซฟา’ เบาะหุ้มกำมะหยี่สีแดงตั้งอยู่ ตัวหนึ่ง พร้อมด้วยหมอนอิงและผ้าห่มตาสกอตผืนบางนุ่มวางพับ อยู่เป็นประจำ ในยามบ่ายเมื่อประทับอยู่ในห้อง เสด็จในกรม

จะทรงบรรทมช่วงสั้น ๆ อยู่บนเก้าอี้ยาวตัวนี้ คลุมองค์ด้วยผ้าห่ม
ตาสกอต จนกว่าจะตื่นบรรทมประมาณบ่ายสี่โมง ก็ถึงเวลา
เสวยน้ำชาแบบฝรั่ง ท่านหญิงเป็นผู้ยกของว่างและเครื่อง
พระสุธารสชา ทำด้วยเงินแท้จากอังกฤษ มาวางบนโต๊ะเล็ก
แบบฝรั่งข้างที่ประทับ

วันนี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน บานประตูห้องที่เคยปิดสนิท
เป็นประจำ บัดนี้เปิดกว้าง มีเสียงเคลื่อนไหวกุกกักอยู่ข้างใน

อุรวศีทรงก้าวเข้าไปยืนตรงประตู รับสั่งถามดัง ๆ ด้วยความ
ตกพระทัย

“เอ๊ะ! อะไรกันนี่”

สิ่งแรกที่กระทบสายพระเนตร คือหนังสือเป็นตั้ง ๆ วางอยู่
บนพื้นห้อง สลับกับลังไม้ฉำฉาวางเกะกะอยู่หลายใบ บานประตู
ตู้หนังสือเปิดอ้า ชั้นหนังสือส่วนบนว่างเปล่า เหลือแต่หนังสือ
ชั้นล่าง

ถัดจากนั้นคือผู้ชายสองหรือสามคนกำลังสาละวนก้ม ๆ
เงย ๆ ขนหนังสือลงมามัดเชือก ทุกคนง่วนอยู่กับงานจนไม่เห็น
ผู้ที่ยืนเด่นอยู่ตรงประตู เมื่อได้ยินเสียงก็เงยหน้ามองเป็น
ตาเดียวกัน

ชายผู้หนึ่งเคลื่อนตัวออกมาจากมุมห้อง มาหยุดยืนอยู่
ตรงหน้าท่านหญิง

สิ่งแรกที่อุรวศีทอดพระเนตรเห็นคือดวงตาใหญ่และดำสนิท
คู่หนึ่ง ใต้คิ้วเข้มเป็นสันเรียบราวกับวาดด้วยหมึกจีน เป็นดวงตา
ที่สะท้อนแสงสว่างจากภายนอกเอาไว้ จนอุรวศีทรงรู้สึกเหมือน
กำลังมองแสงตะวันยามสาย

เจ้าของดวงตาจับจ้องมองท่านหญิงเต็มตา อุรวศีไม่อาจ

บอกได้ว่าแววตานี้มีความรู้สึกอย่างไร เพราะไม่เคยมีใคร
มองท่านหญิงเช่นนี้มาก่อน ทรงรู้แต่ว่าเป็นการมองจริงๆ จังๆ
เก็บประทับใจรายละเอียดไว้ในใจ มิใช่แค่มองเห็น
อย่างคนทั่วไปมองเห็น

เจ้าทองดวงตาคุ้บ เป็นชายหนุ่มหล่อใจกระเบนผ้าพื้น
สีน้ำเงินแก่ สวมเสื้อคอกลมสีขาว เป็นเสื้อตัวในของเสื้อ
คอปิดกระดุมห้าเม็ดซึ่งถอดแขวนไว้บนที่แขวนหมวกมุมห้อง
หน้าเป็นมันด้วยเหงื่อ หน้าผากมีรอยดำเป็นปื้น คงจะเกิดจาก
เอามือปาดเหงื่อ เนื้อตัวมอมแมมจากฝุ่นจากพื้นห้องและหนังสือ
ผมรองทรงที่ปกติน่าจะหวีเรียบ บัดนี้ยุ่งลงมาปรกหน้าผาก
อย่างน่าขัน

สายตาที่จับจ้องเหมือนไม่อาจถอนสายตาได้ เรียก
ความทรงจำในกลอนพระราชนิพนธ์ ‘ท้าวแสนปม’ กลับคืนมา
เสด็จพ่อได้รับพระราชทานมาเล่มหนึ่ง ท่านหญิงเคยอ่านถวาย
เสด็จพ่อต่าง ๆ มีหลายตอนที่เป้นตอนโปรด จึงทรงจำได้แม่นยำ

กลอนบทตอนที่นางอุษาเห็นท้าวแสนปมเป็นครั้งแรก
ผุดขึ้นมาราวกับทรงอ่านอยู่ในขณะนั้น

รุ่งรังดังหนึ่งอนาถา

แต่ดวงตามิใช่ตาไพร่

จ้องดูไม่หลบตาไป

นี้มีใช้คนทรมานต่ำช้า

เอาเถอะ ชายตรงหน้าไม่ได้มีเนื้อตัวเป็นปุ่มเป็นปม
น่าเกลียด ถ้าขจัดความมอมแมมออกไป ก็เรียกได้ว่าหน้าตาดี
เอามากๆ สภาพตอนนี้ น่าจะเรียกว่า ‘ท้าวแสนเพี้ยน’ มากกว่า

ท่านหญิงเกือบจะแยมสรวลออกมา หากแต่ยังไว้ทัน
เพียงแต่เหลือรอยระยิบระยับแวบหนึ่งในแววพระเนตร ทรงปรับ
พระพักตร์ให้เฉยชา รับสั่งถามอีกครั้ง

“จะชนหนังสือไปไว้นั่น มาจากที่ใด ถึงเข้ามาในห้อง
ทรงพระอักษร”

รับสั่งลอยๆ ไม่เรียกอีกฝ่ายหนึ่งว่า ‘คุณ’ หรือ ‘พ่อ’ เพราะ
ทรงดูออกกว่าชายหนุ่มตรงหน้านุ่งผ้าม่วงเหมือนขุนนาง มิใช่
ชาวบ้านทั่วไปที่มักนุ่งกางเกงผ้าดิบหรือโจงกระเบนธรรมดา
แต่เขาก็นุ่งนุ่งเกินกว่าจะเชื่อได้ว่าเป็นขุนนางตำแหน่งใหญ่
อย่างบรรดาที่เคยมาเข้าเฝ้าเสด็จในกรม

ฝ่ายชายเสียอีก นิ่งไปอึดใจ เพื่อหาถ้อยคำที่สมควรจะใช้
กับหญิงสาวตรงหน้า เห็นปราดแรกก็รู้ว่าหล่อ่นมิใช่บ่าวไพร่ในวัง
ผิวพรรณอ่อนลออ หาจุดตำหนิด่างดำไม่ได้แต่น้อยนิด ดวงหน้า
เรียว ดวงตาวาวงาม ปากแถมคิ้วคางบางแจ่มดูพริ้มเพรา
เหมือนหน้าหุ่น จนเขาเองไม่อาจถอนสายตาได้

หล่อ่นท่มสีนวล นุ่งผ้าลายพื้นม่วงอันเป็นเครื่องนุ่งห่ม
ไว้ทุกข์ของสาวชาววัง แสดงถึงฐานะว่าสูงเหนือบ่าวในวังอยู่มาก

ถึงกระนั้น แม่สาวงามคนนี้เป็นใครเขาก็นิ่งลังเลจะ
ตัดสิน เพราะรู้ว่าพระธิดาของเสด็จในกรมล้วนแต่ประทับอยู่ใน

พระบรมมหาราชวัง เมื่อเขามาหาหม่อมถ้วนในสองวันก่อนเพื่อ
เรียนให้ทราบเรื่องภารกิจของเขา จำได้ว่า หม่อมก็ยังตอบว่า

“มะรินนี่ ฉันไปพึ่งเทศน์ถือศีลที่วัด กลับเอารุ่งขึ้น จันทมา
วันนั้นเถอะ สะดวกดี บนตำหนักไม่มีใคร ท่านหญิงลูกๆ ฉัน
ท่านเสด็จกลับไปประทับอยู่ในพระราชฐานฝ่ายในกันหมดแล้ว”

ก็เหลืออยู่ทางเดียว คือหล่อนน่าจะเป็นญาติทางฝ่าย
หม่อมถ้วน พักอยู่ในวังในฐานะคุณข้าหลวงเสียกรรมัง

เมื่อหาคำตอบให้ตัวเองได้ ชายหนุ่มจึงตอบด้วยน้ำเสียง
สุภาพ

“กระผมมาขนย้ายหนังสือตามพระบัญชาเสด็จเสนาบดี
หม่อมท่านถวายหนังสือทั้งหมดในห้องทรงพระอักษรให้เสด็จ
หม่อมท่านสั่งให้มาขนย้ายในวันนี้”

‘ชายคนนี้ไม่รู้ว่าเป็นใคร เขาคงคิดว่าฉันเป็นนางข้าหลวง
ในวังเหมือนวังอื่น ๆ’

‘หารู้ไม่ว่า วังเสด็จพ่อไม่มีสาว ๆ ลูกผู้ลากมากดีอาศัยอยู่
สักคน เพราะหม่อมถ้วนไม่ชอบเด็ก จึงไม่ทำแม่แต่จะรับอุปถัมภ์
ลูกหลานทางบ้านของเธอมาไว้ที่นี่ ในวังจึงมีแต่เจ้าของวัง
พระโอรสธิดา และต่ำลงไปก็คือบ่าวไพร่บริวารเท่านั้น’

ฉันผู้ซึ่งนั่งพับเพียบแอบอยู่ข้างประตู เงยหน้าเหมือนจะ
ร้องคำนวดด้วยความตกใจ ที่ชายหนุ่มไม่เรียกตัวเองว่า ‘กระหม่อม’
และผู้ที่เขาพูดด้วยว่า ‘ฝ่าบาท’ แต่อุรวศีซึ่งพระเนตรห้ามเสียทัน
เด็กสาวก็เลยหน้าม่อย ก้มหน้าหุบปากไว้ตามเดิม

‘ช่างเถิด เขาไม่รู้ว่าเป็นใครก็พักไว้ก่อน เรื่องนี้ไม่สำคัญ
เท่าเรื่องที่เขาเพิ่งพูดออกมา’

เรื่องนี้ต่างหากสำคัญกว่า อุรวศีไม่เคยคิดมาก่อน หม่อมถ้วน

เป็นคนไม่ตะตองหนังสือ จึงเห็นเป็นของรกรุงรัง อนิจจา! หนังสือเหล่านี้เป็นของรักของเสด็จพ่อ ทรงเก็บรักษาไว้อย่างดี ได้รับพระราชทานจากพระหัตถ์พระเจ้าอยู่หัวก็หลายเล่ม กลับกลายเป็นของไร้ค่าโดยสิ้นเชิงในสายตาหม่อม

“ฉันนึกไม่ถึงเลย” ทรงหลุดคำออกมาได้เพียงแค่นั้น ก็นิ่งอันไป

ชายหนุ่มมองดวงหน้าสลดของหญิงสาวด้วยความสนใจ พร้อมกับทิ้งมากขึ้นเป็นลำดับ ก็เลยถามเบาๆ

“คุณเข้ามาในห้องนี้ เพื่อจะอ่านหนังสือเหล่านี้หรือขอรับ”

“ฉันมีหน้าที่ปิดกวาดเช็ดถูห้องทรงพระอักษร ไม่ได้เข้ามาตั้งแต่...”

ทรงปล่อยคำให้ขาดหายไป เพราะโหม่นสเกินกว่าจะรับสั่งให้จบว่า ‘เสด็จพ่อสิ้นพระชนม์’ จึงเข้าไป จบคำลงว่า

“เห็นว่าฝุ่นคงจะท่วมห้อง สกปรกเต็มที”

อีกฝ่ายหนึ่งก้มลงมองตัวเอง ยิ้มเก้อๆ อย่างรู้ดีในสภาพมอมแมมของตัวเอง

“ขอรับ เห็นทีจะไม่ได้กวาดถูมานานหลายเดือน กระผมกับคนของกระผมมอมแมมไม่น่าดู ขอประทานอภัยด้วยที่ไม่เรียบร้อย”

น้ำเสียงของชายผู้นี้ห้าวลึก แต่นุ่มนวลน่าฟัง แม้ไม่มีลักษณะยำเกรงพินอบพิเทาอย่างที่ทำานหญิงเคยชินกับผู้อื่น แต่ก็ไม่เว้นความสุภาพและคารวะยามที่เขาพูดด้วย ทำให้ทำานหญิงอุรวศีเชื่อว่าเขาคงเป็นผู้ดีมีการอบรมคนหนึ่ง ถึงจะทำหน้าที่ขนหนังสือก็ไม่ใช่ว่าชาวบ้านทั่วไป

จึงทรงตอบด้วยเสียงอ่อนลง

“ไม่เป็นไรมิได้ ฉันไม่คิดว่าจะมีใครเข้ามาในห้องทรงพระอักษร

จึงไม่ได้ยกรายมาเช็ดดู วันนี้เพิ่งจะมา จะชนหนังสืออีกนานไหม”
อีกฝ่ายก็ตอบทันที

“อีกนานขอรับ คงจะทั้งวัน ขอประทานอภัย กระผมขอส่ง
คนของกระผมก่อน”

เขาหันไปทางคนงานซึ่งมัดหนังสือ ยกลงลงไม้จำฉาไปแล้ว
สามหรือสี่ใบ ออกคำสั่งว่า

“เสร็จล้งไหน ก็ชนล้งนั้นไปไว้ในรถม้า ลำเลียงกันออกไปก่อน
ได้ไม่เกะกะพื้นห้อง”

คนเหล่านั้นก็รีบยกลงไม้ขึ้นแบกบ่าไม่รอช้า เดินเรียงแถว
ออกไป อรุณศรีทรงถอยให้พ้นประตู ได้ยินเขาเอ่ยขึ้นอีก

“เชิญคุณเข้ามาข้างในนี้เถิดขอรับ ถ้ามีหนังสือเล่มไหน
ที่คุณใดจะเก็บไว้อ่าน กระผมจะแยกไว้ต่างหาก ขอเชิญเสียดู”

ที่แรกท่านหญิงตั้งพระทัยว่าจะเสด็จกลับไปที่เรือน เพราะ
อีกฝ่ายบอกว่าเขาจะต้องชนหนังสือทั้งวัน แต่เมื่อได้ยินคำเชิญ
ของชายหนุ่มพร้อมเหตุผลก็ชะงัก นิ่งตรอง

“ฉันอยากจะได้สักเล่มหรือสองเล่มเท่านั้น”

“เรื่องไหนขอรับ ถ้าหากว่าเก็บลงล้งไปแล้ว กระผมจะให้
เขารื้อขึ้นมาใหม่”

“อย่าเลย ลำบากเขา” ทรงนั่งไปเล็กน้อยก่อนตัดพระทัย
ตอบว่า “ฉันอยากได้พระราชนิพนธ์ ‘ท้าวแสนปม’ คุณเห็นบ้างไหม”
ชายหนุ่มทำหน้าที่ใช้ความคิดอยู่อีดีใจ

“กระผมยังไม่เห็นเรื่องนี้ แสดงว่ายังอยู่ในตู้หนังสือ คุณ
จำได้ไหมขอรับ ว่าเก็บไว้ตู้ไหน”

“ตู้ นั้น” ท่านหญิงทรงเหลือบพระเนตรไปยังตู้หนังสือ
ใบใกล้โซฟา “ฉันจะไปหยิบเอง”

เสด็จผ่านชายหนุ่มไป เขาก็ถอยห่างออกอย่างคารวะ
 อรุณศิริได้ทรงทราบว่าอีกฝ่ายหนึ่งได้กลืนน้ำปรงหอมเย็น
 ลอยผ่านเบาบางเหมือนสายลมจากสไบสีนวล เขาลอบสูดกลิ่น
 อย่างชื่นใจ นึกอยากรู้ชื่อของนางข้าหลวงสาวสวยผู้นี้ขึ้นมาอีก
 จนแทบระงับใจไม่อยู่

หนังสือที่ทรงต้องการอยู่ชั้นล่างสุด โชคดียังไม่ได้ถูก
 ขนใส่ลัง อรุณศิริทรงหยิบออกมา หนังสือบาง ๆ อีกเล่มหนึ่งที่อยู่
 ติดกันติดออกมาด้วย ร่วงหล่นลงบนพื้น

ชายหนุ่มก้มลงเก็บ อ่านตัวหนังสือเดินทองบนหน้าปก

“เรื่องศกุนตลา...พระราชนิพนธ์เช่นกัน คุณจะรับไว้ไหม
 ขอรับ”

อรุณศิริทรงรับหนังสือจากมืออีกฝ่าย ระมัดระวังมิให้สัมผัสกัน
 แม้แต่ปลายนิ้ว ทรงกล่าวคำขอใจสั้น ๆ ก่อนจะหันไปมองจัน
 ผู้นั่งพับเพียบแอบอยู่ข้างประตู ฝ่ายนั้นก็คลานเข้าเข้ามารับ
 หนังสือจากพระหัตถ์ทันที

กิริยานอบน้อมอย่างสูงที่เด็กสาวแสดงต่ออรุณศิริ ทำให้
 ชายหนุ่มย่นหัวคิ้วนิดหนึ่งด้วยความสะอิดใจ หากไม่มีโอกาสจะถาม
 หญิงสาวเดินตรงไปที่ประตู ชะงักเมื่อได้ยินอีกฝ่ายร้องถาม

“คุณขอรับ”

ท่านหญิงทรงหันกลับไป มิได้ทรงถาม หากแต่ส่งคำถาม
 ไปในสายพระเนตร

“คนของผมขนหนังสือเสร็จในวันนี้ แต่จะต้องกลับมาขน
 โตะขนเก้าอี้ และตู้อีกในวันพรุ่งนี้ คุณจะกลับมาดูอีกไหมขอรับ...
 เผื่อจะให้เว้นข้าวของขึ้นไหนไว้บ้าง”

อรุณศิริพระทัยหายวูบเมื่อได้ยิน

ข้าวของทุกอย่างถูกขนออกไปจนเกลี้ยง กลายเป็นห้องเปล่าๆ ไม่มีสิ่งใดเหลือให้จดจำรำลึกถึงเสด็จพ่อ ตลอดจนวันเวลาที่พ่อลูกเคยอ่านเคยเขียนอยู่ในห้องนี้ร่วมกัน

สายพระเนตรแลปราดไปที่เก้าอี้นอน เสด็จพ่อเคยบรรทมตรงนี้เป็นประจำ ถ้าหากว่านำพระเก้าอี้ไปที่เรือนปั้นหยาได้ ก็จะได้เก็บรักษาเป็นที่ระลึก แต่...ไม่ใช่เรื่องง่าย ถ้าทำเช่นนั้น ก็ต้องทรงขออนุญาตหม่อมถ้วน มิฉะนั้นบ่าวในวังไปเห็นเข้า เกิดปากบอนนำความมาฟ้องนาย ก็จะกลายเป็นเรื่องใหญ่โต วังแทบแตกแน่นอน

ถ้าหากว่าหม่อมถ้วนอารมณ์ดี ก็คงยกให้อย่างไม่เกียจจน แต่ท่านหญิงไม่แน่ว่าพระทัยในเรื่องนี้ เธออาจอารมณ์ร้ายขึ้นมาเมื่อใดก็ได้ ยิ่งไม่มีเสด็จพ่อคอยคุ้มครองอย่างเมื่อก่อน อูรวศรีก็อาจจะถูกว่ากล่าวเหน็บแนมแรงๆ ลงท้ายด้วยพระเก้าอี้ก็ไม่ได้มา ช้ำยังเจ็บพระทัยอีกด้วย

“ฉันสั่งไม่ได้ดอก” รับสั่งตอบด้วยความร้าวรานพระทัย
“ต้องแล้วแต่หม่อมท่าน”

อีกฝ่ายก็ยังไม่ยอมแพ้อยู่ดี

“หม่อมท่านไม่ใส่ใจดอกขอรับ เมื่อพบหน้ากระผม ท่านก็สั่งเพียงว่าชนไปให้หมด ที่นี้ไม่มีใครใช้ทั้งตู้ทั้งโต๊ะเก้าอี้ของใหญ่ๆ อาจใช้ได้ในกระทรง แต่ของเล็กของน้อยอย่างของเหล่านี้ คงไม่มีใครในกระทรงอยากได้...”

เขาเดินกลับไปที่เก้าอี้โซฟา หยิบหมอนอิงแบบฝรั่งที่ท่านหญิงถักโครเซตหุ้มไว้ขึ้นมา พร้อมด้วยผ้าห่มตาสกอตสีเขียวน้ำเงินหม่น เดินกลับมา ยื่นให้พร้อมกับมองเป็นเชิงถาม

“ลายลูกไม้ถักนี้งามมาก กระผมเดาว่าเป็นฝีมือของคุณเอง

น่าเสียดาย ถ้าจะต้องถูกทิ้งขว้าง ผ้าห่มสกอตก็เช่นกัน ของจากยุโรปแท้ ๆ เก็บไว้เกิดขอรับ”

จันรับคลานเข้ามารับไปจากมือของชายหนุ่ม ไม่ปล่อยให้เขาส่งให้ท่านหญิง แถมยังแอบค้อนเข้าไปด้วยท่าทางขัดอกขัดใจ อูรวซีแยมสรรวลิให้เป็นเชิงขบใจ รับสั่งเพียงสั้น ๆ

“ชอบใจมาก”

ทรงหันกลับมาอีกครั้ง แต่อีกฝ่ายก็ไม่วายพุดล่อย ๆ

“ถ้าขวันนี้ไม่ทันจริง ๆ พรุ่งนี้กระผมจะมาอีกแต่เช้า ต้องขนไปก่อนหม่อมท่านจะกลับมาตอนสาย ๆ”

ท่านหญิงทรงทำเป็นไม่ได้ยิน สาวพระบาทกลับออกไป แต่ก็ไม่วายได้ยินคำสุดท้าย

“หากมีของใดที่คุณเห็นว่าควรเก็บรักษาไว้ ก็โปรดมาเลือกได้นะขอรับ”

คราวนี้ไม่ทรงหันกลับไปอีก เสด็จอย่างรวดเร็วออกจากห้องค่อยยังชั่ว ไม่มีบริวารในวังคนไหนโผล่หน้ามาเมียงมองสอดรู้สอดเห็น อูรวซีเสด็จกลับลงทางบันไดหน้า ทรงอ้อมไปอีกทางหนึ่ง ไม่ผ่านไปทางหลังตำหนักซึ่งเป็นที่ตั้งของเรือนบริวาร หม่อมต่วน ใช้เส้นทางด้านข้าง ผ่านสุ่มทุมพุ่มไม้และไม้ใหญ่ ลัดเลาะผ่านเรือนของหม่อมเรียมซึ่งไม่มีใครในวังเยียมกรายมาบ่อยนัก

ทรงหันกลับมาสั่งเด็กสาวว่า

“จัน กลับไปที่เรือนก่อน จันจะแวะที่เรือนหม่อมเรียม จากนั้นจะกลับไปบ้านเอง”

“เพคะ” จันรับคำ หล่อนรู้ธรรมเนียมดีว่าไม่บังอาจซักถามเจ้านาย ไม่ว่าเรื่องใด แต่ก็อดบ่นกระปอดกระแปดไม่ได้ “นาย

คนนั้นตาไม่มีแวว พุดอยู่ได้เป็นนานสองนาน ไม่ยักรู้ที่กำลังทูลเจ้านาย”

“เขาเป็นคนนอก ไม่รู้จักข้างเขาเกิด” ท่านหญิงทรงดัดบทแล้วห้ามว่า “ห้ามไปเล่าเรื่องนี้ให้แม่ฟังเทียวนะ ไม่งั้นจะถูกเชี่ยน”

จันเป็นลูกสาวของแม่ผิน พี่เลี้ยงของท่านหญิง แม่ผินไม่ได้เป็นชาววังมาแต่แรก นางเป็นหลานห่าง ๆ ของมารดาของหม่อมสลุย แต่อยู่ในฐานะยากจนจึงต้องมาพึ่งใบบุญในฐานะกึ่งญาติกึ่งคนรับใช้ เมื่อหม่อมสลุยคลอดโอรส มารดาก็ส่งแม่ผินเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้ท่านชายองค์น้อย ต่อมาจนถึงท่านหญิงองค์สุดท้าย

แม่ผินได้สามีเป็นบริวารในวังนี้เอง มีลูกชายสามสี่คน ลูกสาวคนเดียว คือจัน ลูกชายโตเป็นหนุ่มแยกไปมีเมียหมดแล้ว นางก็อยู่กับลูกสาวคนสุดท้าย ส่วนสามีก็ไปได้เมียใหม่อยู่นอกวัง แม่ผินถือว่าอยู่กับนายสุขสบาย มีกินมีใช้ตามอัธยาศัย นางก็ไม่ตามออกไป แต่ตั้งหน้าตั้งตารับใช้เจ้านายตลอดมาด้วยความจงรักภักดี

จันเป็นเด็กสาวคล่องแคล่วแต่เรียบร้อยรู้กาลเทศะ เมื่อเจ้านายทรงกำชับ หล่อนก็ก้มหน้าอุบอิบตอบว่า

“เพคะ”

เรือนของหม่อมเริ่มสร้างก่อนเรือนปั้นหยาอยู่นานหลายปี จึงเป็นเรือนไทยรุ่นเก่าสองเรือนมีนอกชานแล่นกลาง เรือนหนึ่งเป็นห้อง คือห้องโถงมีผนังสามด้าน เปิดโล่งด้านหน้าสำหรับใช้รับแขกหรือนั่งเล่น ทำงานจิพาะ เพราะโล่งสบายไม่ร้อน

อีกเรือนหนึ่งเป็นหอนอนของหม่อมเรียมกับหม่อมเจ้าหญิงเมธา

เมื่อท่านหญิงเสด็จขึ้นบันไดเรือน ถึงนอกชาน ก็เห็นหม่อมเรียมนั่งพับเพียบอยู่บนหอนั่งตามเคย ง่วนอยู่กับปลูกผลไม้ มีบ่าวผู้หญิงนั่งช่วยงานอยู่สองคนบนพื้นลาดที่ทำเป็นชั้นบันไดยาวสำหรับก้าวขึ้นลงจากนอกชาน

เมื่อเห็น หม่อมเรียมก็ร้องเชิญด้วยเสียงเป็นกันเอง พร้อมกับทำสัญญาณให้บ่าวลูกทอยออกไป

“เชิญเพคะ ท่านหญิง เสด็จมาหาหญิงเมหรือเพคะ เพิ่มไปทูลท่านหญิง ว่าท่านหญิงหลงเสด็จมา”

คนในวังเรียกพระนามอุรวรศรีว่า ‘ท่านหญิงหลง’ ความหมายแท้จริงไม่มีใครรู้ว่าเป็นอะไรแน่ ข้าเก่าเต่าเลี้ยบบางคนบอกว่าเป็นเพราะท่านหญิงประสูติที่หลังเจ้าฟ้านานหลายปี เป็น ‘ลูกหลง’ ของเสด็จพ่อ บางคนก็ว่าเป็นเพราะตอนเล็กๆ เสด็จในกรมทรง ‘หลง’ พระธิดาองค์เล็กเอามาก ว่ากันว่าหม่อมตัวนั้นก็เลยเป็นคนแรกที่เรียกประชิด ๆ ว่า ‘หญิงหลง’ จนใครต่อใครพากันเรียกตามไปทั่ว

ท่านหญิงผู้เป็นเจ้าของพระนามทรงเกลียดชังชื่อนี้มาก จนทรงสั่งห้ามมิให้คนในเรือนปั้นหยาสี่เขียวเรียกเป็นอันขาด

“เสด็จพ่อไม่เคยเรียกฉันว่าหญิงหลง ท่านเรียกลูกหญิงทุกคำ ฉันจะมีชื่อคนอื่นตั้งให้กระไรได้”

แต่ก็จนพระทัย ไม่อาจห้ามผู้ใหญ่อย่างหม่อมเรียมและเจ้าพี่ทุกองค์ที่เรียกพระนามตามนี้ ก็ได้แต่ฝันพระทัยยอมรับไปแค้นๆ อย่างคราวนี้ก็ทรงทำไม่รู้ไม่ชี้ ยกพระหัตถ์ดำรัสว่า หม่อมเรียมแล้วก็ประทับนั่งลงไถ่ ๆ

“คะ หญิงแะมาเยี่ยม หญิงไปตำหนักเพ็งกลับมา

ผ่านมาทางนี้”

หม่อมเรียมอยู่ในวัยเลยกลางคนไปแล้ว แต่ก็ยังผมระหง ไม่อ้วนอวบทอหะทออย่างสตรีวัยเดียวกันโดยมาก ดวงหน้ายังมีเค้าความงามให้เห็น ทั้งวงหน้ารูปไข่และผิวพรรณสะอาดเนียน มีส่วนคล้ายหม่อมสลวยอยู่บ้าง แม้ว่ามิได้เป็นญาติกันแต่อย่างใด

หม่อมเรียมเป็นหม่อมรองของเสด็จในกรมก็จริง แต่ก็ เป็นหม่อมคนแรก อยู่มาก่อนหม่อมต่วนเสียอีก ในวังไม่เคย มีความลับ คนเก่าแก่เล่ากันว่า หม่อมเรียมไม่ได้เป็นชายาเอก เพราะเธอเป็นสาวชาวบ้านธรรมดา พ่อแม่ค้าขายหมากพลูบุหรี เล็กๆ น้อยๆ อยู่ใกล้วัง บังเอิญเป็นคนสวยงาม จึงเป็นที่ ถูกพระทัยเสด็จในกรมผู้ซึ่งตอนนั้นเพิ่งเริ่มเจริญพระชันษา เป็นพระองค์เจ้าหนุ่มน้อย ยังไม่ทันทรงกรม เสด็จผ่านบ้านเธอ ซึ่งเป็นเรือนแถวริมถนนบ่อยๆ ทรงเห็นเธอก็พอพระทัย เธอก็เลย มีวาสนาได้มาเป็นหม่อมคนแรกในวัง

หม่อมเรียมบุญน้อย ตรงที่โอรสธิดาหลายองค์สิ้นพระชนม์ กันหมดในวัยทารก เหลือรอดมาองค์เดียวคือหม่อมเจ้าเมรา มิฉะนั้นเธอคงจะอยู่อย่างเฟื่องฟูมากกว่านี้ แต่เจ้าตัวก็ไม่เคย โทมัสดีโทยตีพาย คงพำนักอยู่เงียบๆ ในเรือนไทยหลังนี้ตั้งแต่ สาวจนแก่ตัวลงไป เธอเคารพนบถนอมหม่อมต่วนเหมือนเป็นนาย อีกคนของเธอ และเมตตาปรานีหม่อมสลวยเหมือนน้องสาว

ด้วยความที่หม่อมเรียมเป็นคนที่ไม่ให้คุณและไม่ให้โทษ แก่ใครในวัง เธอก็เลยอยู่มาได้โดยปราศจากทั้งมิตรและศัตรู ไม่มีใครรัก แต่ก็ไม่มีใครชังเธอเช่นกัน

“วันนี้มีงานอะไรที่ตำหนักหรือเพคะ ถึงเสด็จไป” หม่อมเรียม ถามเรื่อย ๆ มือก็ผานมะม่วงดิบไปด้วย “วันนี้ ท่านบนตำหนัก

ไม่อยู่นี่นา ไปถือศีลที่วัดปากชะโนน”

“ไม่มีงานหροกคะ หญิงตั้งใจจะไปเช็ดฝุ่นห้องทรงพระอักษร ตั้งแต่เสด็จพ่อสิ้นพระชนม์ ก็ไม่ได้เยี่ยมกรายไปเลย ก็เลยไปเจอว่า หม่อมใหญ่ยกหนังสือหนังหาทั้งหมดถวายเสด็จเสนาบดีไปแล้ว เหลือสองเล่ม หญิงก็เลยได้มา”

หม่อมเริ่มชำเลื่องมองหนังสือพระราชนิพนธ์ทั้งสองเล่ม ปรารภว่า

“อ้าว! ของรักของเสด็จท่านเสียด้วย น่าเสียดาย”

ท่านหญิงทรงหันไปแยมสรวลให้หญิงสาวสวยผู้เดินข้าม นอกชานมาถึง ยกพระหัตถ์ขึ้นคารวะ ก็ได้รับการคารวะตอบ อย่างกันเอง

หม่อมเจ้าหญิงเมราทรงมีพระโสมคล้ายหม่อมแม่ในวัยสาว แต่ว่าอวบกว่าเล็กน้อย เป็นหญิงสาวที่งามอ้อมเอิบเต็มตัว แม้ว่า ทรงอ้าลาจากเขตพระราชฐานขึ้นในมาสามปีแล้ว ก็ยังถือ ธรรมเนียมแต่งองค์อย่างชาววัง หมั้นสนทลทรงภูษาลายม่วง เหมือนพระชนิษฐาเป็นชุดไว้ทุกข์ ส่วนหม่อมเริ่มแต่งไว้ทุกข์ อย่างที่หม่อมต่วนกำหนดให้คนในวังแต่ง คือหมั้นผ้าแถบขาว และนุ่งโจงกระเบนสีดำ เธอถอดเครื่องประดับออกทั้งหมด ไม่มี แม้แต่สร้อยข้อมือ และตุ้มหูเพชรเม็ดเดียวอย่างที่หม่อมเคยสวม ประจำ

เมื่อหม่อมเจ้าเมราประทับลงร่วมวงด้วย หม่อมเริ่ม ก็คะยั้นคะยอช้า ให้ทั้งสององค์กระเถิบไปนั่งบนพรมที่เธอสั่งให้ บ่าวคลี่ปูให้ ออกตัวว่า

“คุยกันไปตรงนี้ก่อน แม่จะไปเตรียมข้าวแช่ให้เสร็จก่อนเที่ยง ท่านหญิงอยู่เสวยด้วยนะเพคะ”

M

หม่อมเจ้าหญิงเมรา ทรงฟังพระชนินุชาเล่าเรื่องหนังสือ
ทรงถามซ้ำคำเดิมว่า

“หนังสือของรักของเสด็จพ่อ หม่อมท่านยกให้เสด็จเสนาบดี
ไปหมดเลยหรือ”

“ใช่คะ ท่านไม่อ่านหนังสือก็เลยไม่เห็นจำเป็นจะต้องมีไว้
นอกจากหนังสือแล้ว โต๊ะตู้ตั้งห้องก็ย้ายเข้ากระทรวงไปด้วย”
ท่านหญิงรับสั่งตอบ เสียงขุ่นๆ

“อ้าว! เก็บไว้ก็ไม่เห็นเป็นไร เจ้าพี่ใหญ่ทรงกลับมาจาก
เมืองฝรั่ง ก็จะได้ใช้ ไม่ต้องไปหาซื้อใหม่ แฮ่อ! ก็ช่างเถอะ...”

ในตอนท้าย ท่านหญิงเมราทอดสُرเสียงอ่อนน้อมลง
คล้ายทรงเบื่อหน่ายขึ้นมาจะทันหัน

“ไม่ใช่เรื่องของเรา เสียหายไปก็เท่านั้น เขาเป็นเจ้าของ
จะทำอะไรก็ได้ เธอรู้ใช่ไหมว่าหม่อมท่านสั่งคนกันกำแพงวัง

ให้บ้านเธอกับพี่อยู่นอกเขตวังแล้ว”

“คะ แม่บอกหญิงเมื่อเช้า”

“พี่ใจหาย อยู่ๆ วังก็กลายเป็นเขตต้องห้าม ไม่ให้เหยียบเข้าไปได้ แต่แม่กลับชอบใจ ว่าจะได้อยู่เงียบๆ ไม่มีใครมาสอดรู้สอดเห็น นึกอย่างแม่ก็ดีเหมือนกัน”

จากนั้น ผู้พูดก็ทรงนิ่งไป เหมือนนึกไม่ออกว่าจะรับสั่งอะไรอีก ข้อนี้เป็นลักษณะประจำตัวของหม่อมเจ้าเมรา คือไม่รับสั่งคุยกับใครง่ายๆนัก อย่างมากก็คำสองคำตามมารยาท แล้วก็ทรงนิ่งๆ ยิ้มๆ ไปตามเรื่อง ก็มีแต่พระชนิษฐาองค์เล็กนี่เท่านั้นที่ถูกพระทัย จึงทรงวิสาสะด้วยยืดยาวกว่าคนอื่น ๆ

“พี่หญิงเมก็ยังมีหญิง หญิงจะมาหาบ่อยๆ” ท่านหญิงทรงปลอบ

“แะมาหาก็คือจะ แม่จะได้ไม่เหงา จะว่าไปพี่ก็ไม่ห่วงเท่าไร เรามีคนเก่าคนแก่อยู่กันอีกสามสี่คน พอเป็นเพื่อนได้”

อุรวศรีไม่เข้าพระทัยความหมายที่แฝงอยู่ ยังไม่ทันรับสั่งถาม หม่อมเจ้าเมราก็ตรัสต่อ

“เธอมาก็ดีแล้ว แม่ชวนแล้วพี่ขอชวนอีกคน ช่วยอยู่เป็นเพื่อนรับข้าวมือเที่ยงกับพี่เถอะ มีข้าวแะ เธอคงชอบ”

อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้สงสัยอะไร ก็ประทับนั่งรับสั่งด้วยเรื่องอื่น ๆ รวมทั้งเรื่องคนมาขนหนังสือซึ่งดูไม่ออกว่าท่านหญิงเป็นใคร ข้อนี้ทรงเห็นเป็นเรื่องขำ ส่วนหม่อมเจ้าเมรารับสั่งเพียงสั้น ๆ

“ก็คนข้างนอกเขาไม่รู้ว่เสด็จพ่อมีเราสองคนด้วย”

“ยิ่งบ้านถูกแบ่งเนื้อที่ออกจากวัง อีกไม่กี่ปี คนแถวนี้ก็คงจะลืมไปว่าหญิงเป็นลูกเสด็จพ่อเหมือนกัน”

“ก็น่าจะเป็นยังงั้น” เป็นคำตอบที่ระคนเสียงถอนใจเบา ๆ

“แต่พี่หวังว่า คงไม่ร้ายขนาดท่านหญิงแดง”

“ท่านหญิงแดงไหนคะ”

“เธอไม่รู้จักดอก พี่เห็นท่านตอนเล็ก ๆ ท่านอยู่องค์เดียว ไม่มีพี่น้อง สิ้นเสด็จพ่อท่านกับหม่อมแม่แล้ว ได้ข่าวว่าลำบากยากจนต้องกระต๊อบกระจาดขายห่อหมกไปตามบ้านคน แต่ท่านก็ถือองค์นะ ไม่ยอมให้ใครมาสมเพศเวทนาต่อหน้าท่าน”

อุรวศีเจียบไป ตกตะลึงจนพูดไม่ออก ไม่นึกว่าชะตากรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้กับเจ้านายระดับเดียวกัน

“อ้าว! ท่านก็ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดนี่คะ”

“พอกินเสียที่ไหนกันเล่า ถ้าไม่มีสมบัติอื่นเก็บไว้บ้าง ท่านก็ผู้หญิงตัวคนเดียว จะทำงานทำการอย่างผู้ชายก็ไม่ได้”

หม่อมเจ้าเมราเหลือบพระเนตรมองรอบ ๆ ตัวเรือน แสงแดดยามใกล้เที่ยงสาดส่องลงมาบนพื้นกระดานตากแดดตากฝนจนซีดแม้อยู่ในสภาพแข็งแรงและสะอาดสะอ้าน แต่ความเก่าแก่ก็มิให้เห็นอยู่ทุกซอกทุกมุม

“เสด็จพ่อก็ใช้ว่าร่ำรวย เท่าที่ท่านแบ่งมาให้แม่พี่กับแม่เธอก็นับว่าดีนักหนาแล้ว แต่จะให้สบายเหมือนเมื่อท่านยังทรงอยู่เห็นจะยาก ก็ขอนี้แหละ พี่จึงคิดว่า...”

ท่านหญิงทรงปล่อยถ้อยคำให้ลอยหายไปเฉย ๆ ไม่รับสั่งให้จบประโยค ทอดพระเนตรไปข้างหน้าอย่างเลื่อนลอย

ใครคนหนึ่งก้าวขึ้นบันไดเรือน เดินตรงมาที่ห้องนั่ง ถอดหมวกหางนกยูงออกเมื่อก้าวเข้ามาได้ชายคา

“ท่านอธิปเสด็จมา” อุรวศีทรงหันไปทูลองค์เจ้าของเรือนอย่างแปลกใจ “ท่านคงมีธุระ จันทน์หญิงขอตัวก่อนดีกว่า”

หม่อมเจ้าเมราเอื้อมหัตถ์ไปยึดข้อพระกรอีกฝ่ายไว้ ทรง

ตอบเบาๆ แต่เน้นหนัก

“ไม่ต้อง นั่งเป็นเพื่อนพี่ ก็นี้แหละ พี่จึงขอให้เธออยู่รับ
ข้าวแช่ด้วยกัน ไม่อยากนั่งคนเดียว”

รับสั่งจบก็ทรงเลื่อนองค์ลงไปจากหอ น้อมมองค้ำงพนมมือ
ประณตผู้มาเยือนด้วยท่าที่แช่มช้อย

“เชิญเพคะ เจ้าพี่”

หม่อมเจ้าอธิปไม่ใช่คนอื่นคนไกล เป็นพระญาติที่อุรวสี
ทรงเห็นมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แต่ก็ไม่เคยเล่นหัวใกล้ชิดกัน
เพราะท่านมีพระชั้นขามากกว่าร่วมสิบปี จนเรียกได้ว่าคนละรุ่น
ส่วนเหตุผลรองที่อุรวสีไม่สนิทพระทัยที่จะเข้าใกล้ คือหม่อมเจ้า
อธิปไม่งามเอาเสียเลย พระกายเตี้ยล่ำเป็นมะขามข้อเดียว
พระฉวีคล้ำเกรียม พระนลาฏเถิก ข้ำพระพักตร์ยั้งหลงเหลือ
รอยปรุพรุนจากฝีดาษเมื่อทรงพระเยาว์อีกด้วย

แต่ถ้าเป็นคน ‘ด่ำแต่่นอกในแผ้ว ผ่องเนื่อนพคุณ’
ท่านหญิงก็อาจจะสนิทพระทัยมากกว่านี้ แต่หม่อมเจ้าอธิป
นอกจากไม่งามแล้ว พระอัธยาศัยบางอย่างก็ชวนขวางหูขวางตา
อย่างวันนี้ เริ่มด้วยทรงทักอย่างกระหยิ่มยิ้มย่องว่า

“ดีจริง มาวันนี้เจอหญิงหลงด้วย เป็นโชคสองชั้นของพี่
เจอทั้งพระเพื่อนพระแพง ทำพี่ครี้มใจอยากจะเป็นพระลอขึ้นมา
เสียแล้ว”

หม่อมเจ้าเมราทรงวางพระพักตร์นิ่งๆ ยิ้มๆ ตามแบบ
ที่ทรงแสดงออกกับผู้อื่น มิได้ตอบโต้ จนยากที่จะบอกได้ว่า
พอพระทัยหรือไม่ ส่วนอุรวสีชายพระเนตรมอง ‘พระลอ’ ผู้กำลัง
ยิงพระทนต์ขวัดตัดกับพระฉวีดำเป็นมันเยิ้มด้วยเหงื่อ เพราะ
ทรงเดินฝ่าแสงแดดมาแต่ประตู่วัง ก่อนจะمينไปแยมสรวลกับ

เสาดันใหญ่่มมhorn่ง

“เจ้าพี่จะเล่นเรื่องพระลอหรือคะ” ทรงย้อนถามกลับไป
อย่างอดไม่ได้

ท่านชายอธิปยิงพระทนต์ขาวอีกครั้ง แยมสรวลกรัมกรัม
ขึ้นมาทันที

“หญิงหลงจะรับเป็นพระแพงไหมละคะ ถ้ารับพี่ก็เล่นเป็น
พระลอ”

“หญิงเล่นละครไม่เป็นคะ ส่วนเจ้าพี่ถ้าจะเล่นจริง หญิง
ก็จะรอดูเรื่องเงาะป่า”

หม่อมเจ้าอธิปหุบพระโอษฐ์ทันที แววขุ่นเคืองฉายขึ้นเต็ม
พระพักตร์ เพราะแม้จะโปรดใช้พระวาทาที่เล่นที่จริงกับพระญาติ
สาว ๆ อยู่เป็นนิจ แต่ก็ไม่ได้โปรดเลยถ้าใครย้อนเข้าให้บ้าง

หม่อมเจ้าเมราทรงโกเล่เกลี้ยว

“หญิงหลง พูดเล่นอะไรก็ไม่ว่า เจ้าพี่เสด็จมาเหนื่อย ๆ
ลูปพระพักตร์ก่อนนะคะ”

บ่าวหญิงคนหนึ่งคลานเข้ามาพร้อมด้วยพานรองและขันเงิน
บรรจุน้ำใสสะอาดผสมน้ำอบไทยหอมเย็น มีผ้าซับพระพักตร์จีบ
อย่างประณีตวางมาด้วย ท่านชายจึงคลายพระพักตร์บึ้งตึงลง
ใช้ผ้าจุ่มน้ำบิดหมาด ๆ เช็ดพระพักตร์ตลอดจนพระหัตถ์เพื่อ
คลายร้อน พระอารมณ์ก็แจ่มใสขึ้น

“ลงจากรถยนต์ เดินจากหน้าตำหนักมาถึงนี่ เล่นเอาร้อน”
ทรงแก้ตัวกลาย ๆ “น้ำอบไทยที่นี่ ได้กลิ่นก็ทึบชื่นใจ น้องหญิงเม
ปรุเอง พี่จำได้”

“แม่เป็นคนปรุคะ หญิงแค่ช่วย” ท่านหญิงทรงตอบสั้น ๆ

“ถ่อมตัวนะไม่ว่า”

ท่านชายเริ่มทรงยิ้มย่องผ่องใสอีกครั้ง คราวนี้ทรงมองข้าม
อูรวศรีไป รวากับไม้ทรงมีตัวตนอยู่ตรงนั้น

อูรวศรีขยับจะทูลลา แต่หม่อมเจ้าเมราซึ่งพระเนตรเป็นเชิง
ห้ามอย่างรู้ทัน ก็เลยจำต้องนิ่ง แต่ก็ไม่เป็นสุขอยู่ดี จำต้องทน
ท่านชายอธิปทรงเล่าอะไรต่อมิอะไรในเรื่องที่ไม่สนพระทัยเลย
สักนิดเดียว

หม่อมเรียมเข้ามาร่วมวงด้วยในตอนเที่ยง ข้าวแช่ถูกแบกมา
ในถาดเงินใบใหญ่ แยกสำรับมาเรียบร้อยสี่สำหรับด้วยกัน ท่านชาย
ก็ทรงชมฝีมือไม้ชาดปาก ทุกครั้งทรงไม่ลืมที่จะย้าว่า

“ฝีมือน้องหญิงเมพี่จำได้ หาที่ไหนก็ไม่เหมือน ลั่นฝีมือ
แล้วแต่นางเดียว”

หม่อมเรียมก็ได้แต่ยิ้ม ๆ ไม่ค้านกว่าอะไร เช่นเดียวกับ
ผู้ถูกชม อูรวศรีก็ได้แต่เก็บกลั้นพระวาจาไว้ เกือบจะทรงถอนพระทัย
อย่างโล่งพระอุระ เมื่อถึงเวลาท่านชายอธิปทรงลุกขึ้น รับสั่งอำลา

“พี่ต้องกลับไปทำงานเสียที บ่ายแล้ว เสียดายเย็นนี้ไม่ว่าง
จะต้องไปฟังสดงานศพมารดาเจ้าคุณรัชปาลี พรุ่งนี้เย็นพี่ว่าง
จะมาอีกนะคะ”

หลังจากอ้อยอิงอำลาอยู่อีกสองสามครั้ง ก็เสด็จกลับไป

หม่อมเรียมก็กลับไปเฝ้าเรือนนอนโดยไม่พูดอะไร เหลือแต่
หม่อมเจ้าหญิงสององค์ประทับนั่ง ทรงมองกันไปมา เหมือนจะ
หยั่งความในพระทัยของแต่ละฝ่าย

“พี่รู้ว่าเธอคิดอะไร” ผู้มีพระชันษาแก่กว่าเอ่ยขึ้นก่อน
“เธอเดาไม่ผิด ท่านอธิปท่านหวังเป็นทองแผ่นเดียวกับพี่”

น้ำเสียงนอกจากไม่มีวีแววกระดากขวยเขินอย่างหญิงสาว
ยังแฝงอาการเหมือนปลงตกอยู่ในที่

“ถ้าพี่หญิงไม่รับไมตรี ก็อย่าปล่อยให้ท่านเสด็จมาบ่อยๆ เลยนะคะ” อุรวศีทรงออกความเห็น “ทำท่าเหมือนจะมาทุกวัน ท่านหวังลมๆ แล้งๆ ไม่เป็นผลขึ้นมาจะกริ้ว ดูท่านกริ้วง่าย เสียด้วย หญิงว่า”

หม่อมเจ้าเมร่าส่ายพระพักตร์น้อยๆ

“ใครว่าลมๆ แล้งๆ ถ้าท่านปู่สะพานมาจริง ก็คงไม่ผิดหวัง พี่พูดกับแม่แล้ว”

“เอ๊ะ” ผู้ฟังนึกว่าพระกรรณพันเพื่อนไป “หญิงฟังผิดหรือเปล่า พี่หญิงน่าจะหรือจะตกลงรับไมตรีท่านอธิป ไอ้อ! ใครจะเชื่อลง พี่หญิงล้อหญิงเล่นแน่ๆ”

“ทำไม่ถึงจะไม่เชื่อ” หม่อมเจ้าเมร่าทรงย้อนถาม เสียงเย็นๆ

อุรวศีหยุดสรวล เพราะชักผิดสังเกตว่าอีกฝ่ายมีท่าทีจริงจัง ไม่ล้อเล่น ที่จริงหม่อมเจ้าเมร่าก็ไม่ใช้สตรีที่ชื่นชอบพูดสนุก คะนองอยู่แล้ว แต่จะทรงเชื่อ ก็ไม่อยากจะเชื่อ เพราะดูเท่าไร ก็ไม่เห็นว่หม่อมเจ้าอธิปมีสิ่งใดที่หญิงสาวทั้งหลายจะพึงพอใจ มีข่าวแว่วมาว่าเสด็จเข้าวังโน้นออกวังนี้ หาเจ้าสาวมาหลายปี จนพระชันษาเกือบสามสิบก็ยังไม่สำเร็จผล ขนาดประทับนั่งใกล้กัน อุรวศีต้องทรงกระเถิบห่างเท่าที่จะห่างได้ เพราะกลิ่นยาเส้นเหม็นฉุนๆ ติดอยู่กับฉลองพระองค์ของท่านชาย ส่งกลิ่นรบกวนพระนาสิกแทบทนไม่ไหว

ทรงนึกไม่ออกว่าหญิงสาวแซมช้อยน่ารักอย่างท่านหญิงเมร่า ทรงเห็น ‘รูปสุวรรณอยู่ชั้นใน’ ของท่านชายสังข์สำริดที่ตรงไหน ออกไม่ได้ก็ทรงถามตรงๆ

“ก็หญิงนึกไม่ออกนี่คะ ว่าท่านอธิปมีรูปสุวรรณอยู่ชั้นใน กับเขาด้วย ตรัสอะไรออกมาแต่ละคำ หญิงทนฟังไม่ได้สักคำ

ฟังเจ้าชู้เราระบายราวกับท่านนึกว่าตัวท่านเป็นอิเหนา ไม่ใช่จรกา”

อีกฝ่ายหนึ่งเอื้อมพระหัตถ์มาตีเบา ๆ

“ปากคอเธอก็เราระบายไล่เล่นเสียที่ไหน”

“ก็ยังดีกว่าทนให้ท่านเกี้ยว ถ้าไฟเธอก็ยังพอว่า แต่นี่ฟังราวกับลิเก”

หม่อมเจ้าเมราเพลอสรवलออกมา แต่พอรู้องค์ก็ทำพักตร์ขริ้มตามเดิม

“ท่านอธิปมีสุวรรณอยู่ชั้นในจริง ๆ เพียงแต่ไม่ใช่ ‘รูป’ เธอเคยไปที่วังของท่านไหม”

“ไม่เคยคะ”

“ท่านอธิปเป็นโอรสองค์ใหญ่จึงได้วัง สมบัติอย่างอื่นเสด็จลูกก็ประทานไว้ให้มากกว่าน้อง ๆ ตำแหน่งงานท่านก็สูงกว่าคนรุ่นเดียวกัน ไม่มีสิ่งใดน่ารังเกียจ เว้นแต่ว่าท่านไม่งาม ที่จริงถ้าเป็นชาย จะงามหรือไม่งามก็ไม่สำคัญนัก...”

อุรวศีห่อพระอังสาเล็กน้อย เถียงออกมาอย่างลืมนองค์

“เทียบกับพี่หญิงเมแล้ว ก็เหมือนจรกากับบุษบา ไม่สมกันเลย”

“เธอจะให้พี่คอยอิเหนาจนแก่ตายกระนั้นหรือ ถ้ามีก็ดี แต่นี่ก็ไม่มีเสียด้วย”

ท่านหญิงเมราไม่เคยรับสั่งเรื่องทำนองนี้มาก่อน อุรวศีทรงหยุดกึก เมื่อสัมผัสว่าเรื่องที่กำลังพูดกันอยู่นั้นน่าจะเป็นเรื่องเอาจริงเอาจัง มากกว่าเรื่องพูดกันเล่น ๆ จึก ๆ จึก ๆ ประสาหญิงสาวอย่างคราวก่อน ๆ

แต่ก็ไม่ทรงยอมแพ้อยู่ดี

“หญิงคิดอย่างนี้นะคะ ว่า... ‘แม่นแผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย

อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า’ พี่หญิงเมเหมือนบุษบา อย่างไรเสีย
ก็น่าจะมีอิเหนาเข้ามาสักวัน”

ท่านหญิงพืทอดพระเนตรมองท่านหญิงน้องอย่างเอ็นดู
เหมือนผู้ใหญ่มองเด็กไม่ประสีประสา

“น้องเอ๋ย พี่แก่แล้ว อายุพี่ยี่สิบห้าอย่างยี่สิบหก ถ้าเป็น
ชาวบ้านก็มีลูกอายุเกือบสิบขวบ มีหน้าซ้ำเกิดเป็นเจ้า ผู้หญิง
อย่างเราหาคู่ได้ยากกว่าชาวบ้านร้านถิ่น จะมีคู่ก็ต้องเจ้าด้วยกัน
มีอยู่สักก็องค์กันเดียว ชายต่ำกว่าเราก็คงไม่ได้ ถ้าพี่ร่ำรวยเงินทอง
ก็ไม่สู้กระไรนัก แต่นี้เธอก็รู้ว่าไม่มี หม่อมใหญ่เองก็ไม่มีวัน
เหลียวแลเรา แม่จึงหวังข้อนี้ ถ้าไม่มีแม่ พี่ก็ต้องลำบาก
จึงอยากให้เป็นฝั่งเป็นฝาไปเสียให้หมดห่วง”

เป็นครั้งแรกที่ท่านหญิงรับสั่งยืดยาว แจกแจงถ้อยถวนถึง
เหตุผล ซึ่งไม่มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับความรัก นอกเหนือจาก
ความจำเป็น อุรวศีทรงอิงไปด้วยความไม่คาดคิด

เรื่องนี้เป็นเรื่องไกลเกินกว่าจะเข้าพระทัยได้ ทรงรู้สึก
แต่เพียงว่า...เสียตายพี่หญิง ถ้าจะได้คู่ที่ไม่คู่ควรกัน

“แต่...หญิงเสียตาย ท่านอธิปนอกจากไม่งามแล้ว ยัง...”
ทรงกลืนคำว่า ‘เหลือทน’ ลงไปในพระศอ เปลี่ยนเป็นว่า “ไม่คู่ควร
บุษบาเหมาะกับอิเหนามากกว่าจระก้า”

“เธอจะไปหาอิเหนามาจากไหนเล่า ถ้ามีพี่คงเห็นเสียนาน
แล้ว อีกอย่าง พี่ก็ไม่ชอบดอกมะอิเหนา ชี้เกียจจะไปทิ้งหวงกับ
ชายนับไม่ถ้วน วงเรามีหม่อมแค่สามสี่คนยังร้อนรุ่มเป็นไฟสุ่ม
อยู่ทุกวี่ทุกวัน”

อุรวศีก็ยังไม่ทรงยอมแพ้

“พี่หญิงจะทรงทราบอย่างไรว่าท่านอธิปจะไม่มีหม่อมอีก

วังไหน ๆ ก็หลายหม่อมด้วยกันทั้งนั้น”

“ถ้ามีได้ก็พวกหม่อมเล็กๆ พี่ไม่นับ ถึงมีพี่ก็ไม่ได้ดร้อน
พี่ไม่ได้เสนาหาท่าน ก็ไม่ต้องคร่ำครวญน้ำตาตกเหมือนนาง
จินตะหรา”